

2013

Gåtureer i Dalarö

Kommentar från en nöjd deltagare:
*”Det här initiativet att göra vandringar
är fantastiskt bra. Det finns en enorm
resurs i befolkningen. Ett bra initiativ
och bra genomfört.”*

Suzanne de Laval
arkitekturanalys sthlm ab
2013-04-26

Gåtur i Dalarö

I anslutning till den tidiga dialogen kring detaljplanearbetet för Strandtomten, Dalarö 2:132 samt del av Dalarö 2:5, har fyra gåturer arrangerats för att granska miljön på plats och kunna föra en diskussion under lugna och ordnade förhållanden, tre gåturer för vuxna och en gåtur för skolbarn. Sammanlagt har 67 personer deltagit, 47 vuxna och 20 skolbarn i årskurs 5 på Dalarö skola.

Datum	Antal	Deltagare
2013-03-18	14	Vuxna: 12 boende, 1 arkitekt White, 1 politiker i SBN
2013-03-19	20	Skolbarn på Dalarö skola åk 5
2013-03-19	17	Vuxna: 14 boende, 1 sommarboende, 1 besökande, 1 planarkitekt
2013-03-20	16	Vuxna: 7 boende, 3 sommarboende, 1 planarkitekt, 1 stadsarkitekt, 2 arkitekter ÅWL

Metoden GÅTUR är en dialogmetod som går ut på att en liten grupp personer går en förutbestämd rutt, studerar miljön och antecknar sina synpunkter. I direkt anslutning till promenaden sätter man sedan sig ner och går igenom vad deltagarna antecknat och diskuterar deras reflektioner gemensamt. Vid den diskussionen kommer ofta många intressanta synpunkter fram, olika synsätt bryts mot varandra och en bra dialog brukar uppstå. Då gruppen är blandad kommer det fram olika typer av synpunkter. Dialogen och diskussionen dokumenteras och sammanställs.

Gåturen ger värdefull information om hur deltagarna upplever närmiljön och även olika förslag till förbättringar. Gåturen ger också en dialog som i bästa fall kan skapa ett bra samarbetsklimat mellan planerare och Dalarös invånare framöver.

Gåturen har planerats, genomförts och dokumenterats av arkitekt SAR/MSA, tekn.dr. Suzanne de Laval, Arkitekturanalys sthlm AB på uppdrag av Haninge kommun, Stadsbyggnadsförvaltningen. Arbetet har genomförts i nära samarbete med planarkitekt Anna Hall och Anders Nordenskiöld.

Kartan visar den rutt som gåturerne omfattade med fem stoppunkter. Alla gåturer gick samma rutt. P.g.a. det ogästvänliga vädret fick några av gåturerne kortas av lite grann (plats 2 och 3 slogs ihop). Men eftersom deltagarna hade god lokalkännedom kunde kommentarer ändå ges kring varje stopplats.

Sammanfattning av synpunkterna

Dalaröborna är mycket angelägna om att bevara Dalarös karaktär. Man oroar sig för att ny bebyggelse ska förändra Dalarö på ett negativt sätt. Husens skala och den dominerande sekelskifteskaraktären värnar dalaröborna om. Det finns många gamla byggnader som man pekar ut som viktiga att bevara och att anpassa den nya bebyggelsen till, bl.a. klockstapel, kyrkan, gammelgården, tullhuset, tullvaktsstugan, lotsen och Spegels udde. Många underströk särskilt att klockstapel, som ligger mycket nära Strandtomten, inte får konkurreras ut av ny och för hög bebyggelse.

De flesta deltagare tyckte att miljön kring hamnplanen var i stort behov av att förbättras. Bebyggelsen önskar man ska göra hamnplanen gästvänligare. Man önskar sig service, butiker, en väntsal för buss- och färjeresenärer och ett trevligt gångstråk längs kajen med soliga sittplatser. Vissa deltagare önskade sig att Strandtomten skulle innehålla ett parkstråk öppet för allmänheten. En del vill ha både hotell och restaurang på Strandtomten.

Några deltagare uttryckte stor uppskattning av hamnplanen, då det är den enda platsen i hela Dalarö där det händer någonting. Färjor kommer och går och båtar lastas av och på året runt. Grillkiosken och bensinstationen har också verksamhet hela året om. Hotellbryggan har en lång tradition av att vara centralpunkten i Dalarö. Utsikten mot havet är mycket uppskattad av alla deltagare och den önskar man att få behålla i alla avseenden och på alla de olika stopplatserna.

Trafiken är besvärlig genom Dalarö på Odinsvägen ner till färjan är vägen smal och krokig. Många kör för fort på den, vilket både de vuxna och skolbarnen påpekade. Parkeringsfrågan är dåligt löst i Dalarö. Det finns några parkeringsplatser på hamnplanen och på torget vid ICA, men för övrigt är det dåligt med parkeringsmöjligheter. Den vägrevision som dåvarande Vägverket (nu Trafikverket) genomfört för några år sedan har försämrat trafiksäkerheten för dalaröborna. Bilar parkerar på den yta som skulle skydda gångtrafikanterna. Ytan markerades med en rad gatsten nedfärd i asfalten. Skolbarnen önskade sig övergångsställen.

Diskussionen kring en gästhamn blev omfattande. De flesta vill ha gästhamn, men i begränsad omfattning. Det finns gästhamnsplatser, men de är dåligt utnyttjade, delvis kanske p.g.a. att det inte är så lätt att hitta och att de är uppdelade på ett antal olika platser. Flera deltagare ifrågasatte behovet av nya gästhamnsplatser. Man undrade hur behovet fastställdes. Placeringen av en gästhamn diskuterades också livligt.

Fiskarhamnen diskuterades, vissa deltagare tyckte att den var mysig och rörig. Andra deltagare tyckte att den var alldeles förskräcklig med fula betongbryggor huller om buller. Parkeringsplatsen i bästa läget mellan strandkanten och Tullhusparken ifrågasattes. Varför ligger den där? Ett gångstråk i strandlinjen efterlystes, en långsgående brygga föreslogs med trevliga sittmöjligheter som en direkt fortsättning på strandpromenaden längs kajkanten.

Våffelstugan och vandrarhemmet, nu avvecklade, har varit uppskattade inslag i denna miljö. Deltagarna önskade att de kunde återuppstå. Skolbarnen var särskilt förtjusta i våffelstugan.

Tullhusparken är mycket omtyckt av alla deltagare. Den används året om.

Skolbarnen hade idéer generellt för Dalarö om en lekpark, en skejtpark, en simhall och en större glasskiosk. Vi frågade barnen om de tänkte bo kvar på Dalarö som vuxna, och på det svarade drygt halva klassen ja. Odinsvägens trafik och bussförbindelserna var deras största bekymmer. Barnen önskade att det fanns fler 30-skyltar för att påminna trafikanterna om hastighetsbegränsningen. Några barn kritiserade färjetrafiken. Dålig turtäthet och kallt att åka med Elbafärjan.

Plats 1 Hotellbryggan, hamnplanen

Positiva synpunkter

Utsikten mot havet från hamnplanen var något som alla uppskattade. Hotellbryggan är den plats i Dalarö som har tradition av att vara centralplats, med kaj och färjeläge. Det här är den enda platsen i Dalarö där det händer något året runt. Båtar lastas av och på och färjorna kommer och går. Grillkiosken och bensinstationen har öppet, vilket också skapar liv och rörelse. *”Jag tycker om att det är nyttohamn, att det lastas och lossas och bråkas lite, jag vill inte ha det så där väldigt tjustigt.”* *”Det här är en hamn som skärgården behöver. Sedan kan man ha lite gästplatser, men det här är porten ut för människor som ska bo, leva och verka ute i skärgården.”*

Ett par av deltagarna berättade att de brukar åka dit med bilen och bara sitta och titta ut över havet och det som sker på platsen. Andra tar vägen förbi när de joggar eller promenerar, bara för att känna kontakten med verksamheten och kontrasten till det för övrigt tysta och tomma Dalarö under vinterhalvåret.

Hamnen är en av Dalarös mest omtalade platser om man tittar på gamla bilder, hamnen och ångbåtsbryggan är den stora centralplatsen med massor av folk. Kajen bort mot Spegels udde är fin. Några påminner om en musikpaviljong som stått på Strandberget, andra påminner om det gamla hotellet som låg på hamnplanen.

Skolbarnen tyckte det var roligt med gräsänderna, samtidigt som de såg att de störde trafiken en del.

Utblicken upp mot kyrkan och klockstapeln är fin. Hamnbodarna vid vattnet uppskattades.

Negativa synpunkter

Platsen är ödslig och skräpig och otrevlig om man går ut på kvällen, tycker andra. Det känns lite farligt. En stor ogästvänlig hamnplan, mycket asfalt och allmänt fult. Bensinmacken är bedrövligen tyckte en person, det är farligt med hanteringen av bensin så nära bostadsbebyggelse.

Byggnaderna runt längs Odinsvägen vid hamnplanen fick mycket kritik, de är dåligt underhållna och allmänt fula. Paradiset var den byggnad som fick allra mest kritik, den skämmer platsen. Grillkiosken, busshållplatsen, bensinmacken och Strandhotellets utbyggnader fick också en hel del kritiska kommentarer. *”De byggnader som ligger vid hamnen känns som baracker och är förfulande för platsen.”*

Hamnplanen är trafikfarlig, det finns inga anvisningar för gående, var de ska vistas, vare sig trottoarer eller skyltning. Lastbilar och andra fordon kör ända fram till kajen för lastning och

lossning. Parkering sker regellöst på olika delar av hamnplanen. Uppmålade köfiler för bilar som väntar på färjan kritiserades. Färjan genererar också behov av parkeringsplatser. Många vill få bort färjan, men besked gavs på informationsmötet veckan innan – att färjetrafiken blir kvar i minst tio år till, kanske tjugo. *”På sommaren är det jättetrångt, det är köer, man kommer ingenstans.”* *”Färjan smäller högt varje gång bilarna åker av, det borde man kunna förbättra.”*

Bussen och busshållplatsen fick kritik. Muren bakom busshållplatsen vittrar och ser ful ut. Bussen, en ledbuss, har svårt att klara vändradien när det är halt på vintern. Den vänder då vid torget eller vid Kanalbron. Detta tyckte skolbarnen särskilt illa om, då vissa av dem är helt beroende av att bussförbindelserna fungerar. *”Man vet aldrig när bussen kommer.”*

Förslag till förbättringar

Ett antal deltagare uttryckte på olika sätt att platsen behöver struktureras upp och att man behöver förtydliga gaturummet. Plantera träd på hamnplanen. Man borde kunna gå ner och sätta sig i hamnen, parksoffor och blommor behövs, trevligt arrangerade. Nya byggnader bör rama in hamnplanen.

Flera deltagare påpekade att skyltning behövs vid hamnplanen, skyltning för trafiken och välkomnande skyltning för turister och besökande, så att de hittar de målpunkter som finns. En vänthall för buss- och båtresenärer behövs. En person föreslog att busshållplatsen skulle överdäckas och att man skulle bygga väntrum ovanför med fin utsikt.

”Titta på historien och se hur man gjorde då för att skapa fina mötesplatser för människor.”

Man kanske skulle kunna bygga fler små bodar i gammal stil. *”För Ariel och gästhamnen, där skulle man kunna göra lite roligare saker också. Kanske rökeri och en fiskaffär? Att få lite stuk som i Nynäshamn, där är det väldigt trevligt.”* *”Man kanske kunde ha en restaurang ute i vattnet.”*

Hotelltomten är hög och då måste de nya byggnaderna förhålla sig till det, så man inte blir alldeles för liten och förtryckt när man tittar upp på byggnaderna. Några deltagare föreslog att man skulle göra park av hotelltomten, eller en del av tomten.

Ta bort busskuren som är ful och gör den i trä, lite snickarglädje i djurgårdsgrönt, var ett förslag. Då skulle det bli trevligare att vänta på bussen. Man kan röja upp i det skräpiga runt omkring med fina sittbänkar och förbättra busskuren. Bygg en ny musikpaviljong på berget, var det någon som föreslog.

Flera deltagare önskade att Waxholmsbåttrafiken utvecklades till Dalarö. Frakthamnen borde flyttas till Vitså brygga, som militären använder, föreslog en person. Då skulle hamnplan och Odinsvägen avlastas. Några deltagare föreslog att man bygger gästhamn på Rågholmen, alternativt Dalarö skans på Stockskärsholmen i kombination med någon form av skytteltrafik till Dalarö.

Ett par deltagare ville få bort alla bilar, helst genom att göra bergrum under Amerikaberget och/eller hotelltomten med parkering.

Några skolbarn oroade sig för att mindre barn kunde trilla i vattnet i hamnen, de föreslog ett staket.

Plats 2 Bakom Strand vid vandrarhemmet och våffelstugan

Positiva synpunkter

Platsen är fantastisk tyckte många deltagare, bland de finaste ställena på Dalarö. Här började Hemsöborna. Härute satt Gustav Vasa fången, det är en historisk plats. *"När man står vid vattnet och tittar upp mot kyrkan och tullhuset ser man ett koncentrat av Sveriges historia"*. Det är den mest fotograferade platsen på Dalarö.

Tullvaktstugan och lotshuset är historiska byggnader som härbärgerat våffelstugan och vandrarhemmet. Båda verksamheterna är nedlagda nu. De har varit mycket omtyckta. Flera deltagare önskade verksamheterna tillbaka, inte minst skolbarnen vill ha våffelstugan kvar. Själva byggnaderna uppskattades av samtliga.

Spegels udde är en vacker byggnad som deltagarna gärna vill bevara och inkorporera i den nya bebyggelsen som kommer, kanske som restaurang. Det är en vacker mur mot kajen runt Spegels udde.

Hotellens kulle är fin även om det just nu bara är parkering. Det är en trevlig miljö, men den skulle kunna utnyttjas bättre.

Negativa synpunkter

Strands bakgård får en hel del kritik och bryggorna man ser från denna plats upplevs av många som fula och oordnade. *"Platsen känns ganska ödslig, stängt och tillbommat"*. *"Det är rörigt åt Strandhället och väldigt mycket en baksida nu när man inte längre kan gå över tomten. De har byggt till verandan."*

Vägen ner till platsen är mycket smal, det är svårt att mötas där med bil.

Gästbryggan har oftast två-tre gästande båtar på sommaren. Den var full två gånger förra sommaren enligt en deltagare som bor intill och som fotograferat bryggan varje dag.

Förslag till förbättringar

Man måste ha respekt för platsen när man bygger nytt påpekade flera deltagare.

Strandpromenaden, bryggan, borde fortsätta utanför tullvaktstugan och lotshuset. En brygga tillgänglig för alla och med sittplatser i solen. Någon önskade sig en ramp så att man kunde sjösätta mindre båtar.

Några vill ha en servering i anslutning till tullvaktstugan och lotshuset. Andra önskade att Spegels udde blev restaurang. Ska man ha näringsverksamhet i husen måste det finnas parkering och markyta för leveranser.

Det vore bra med en lagom stor gästhamn tycker många. Det skulle hjälpa till att utveckla serviceenheterna i Dalarö. Våffelstugan kan man också använda till något vettigt och någon annan funktion i vandrarhemmet.

Plats 3 Fiskarhamnen och Tullhusparken

Positiva synpunkter

Parken är mycket populär och används året om. Vintertid åker barnen pulka där och på sommarhalvåret används den för picknick, skolutflykter mm. Flera deltagare tyckte att parken är mycket vacker och med fina träd. Det är viktigt att det finns en offentlig plats som man kan vara på. Skolbarnen berättade att de brukar gå dit och mata änderna. På skolavslutningen går man dit och fikar tillsammans.

Många deltagare uppskattade Fiskarhamnen så som den ser ut idag. Den är livfull och trevlig, en riktig ”hot spot”, en viktig punkt.

”Tullhuset med småbåtshamnen, känslan är fantastiskt fin.” ”Det fanns fina bänkar upp mot tullträdgården.” ”På sommaren är det välskött med blommor och arrangemang. Man sitter väldigt lugnt och skyddat där. Man ser inte alldeles ner i vattenbrynet.”

Negativa synpunkter

Andra tyckte att Fiskarhamnen är riktigt rörig och ful. *”Bryggorna som ligger där är ett anskrämligt gäng bryggor, som en del bryggkramare tycker är läckra. Men det är gamla bensinbryggor från 60-talet”. ”Det finns inget historiskt kvar i Fiskarhamnen. Det är bara en massa betongbryggor huller om buller. Man har roffat åt sig så mycket man har kunnat.”* Vattenområdet är dåligt utnyttjat idag. Det är en dåligt disponerad hamn.

Parkeringen är ett problem. Det är för få parkeringar samtidigt som de parkeringar som finns där skämmer platsen. Vissa boende har parkeringsplats där och yrkestrafiken. *”Varför är bilarna parkerade på bästa platsen med utsikt? Bilarna skärmar av kontakten mellan hamnen och parken.”*

Det var många av deltagarna som var motståndare till en småbåtshamnanläggning för 150 båtar. Det diskuterades livligt vid gåturer hur många båtplatser som behövdes och vilket antal gästplatser som behövdes. Gästhamnsfrågan bör ses i ett helhetsperspektiv för Dalarö – och inte bara lösas i Fiskarhamnen. Kommunens och Promarinas beräkningar ifrågasattes av vissa deltagare. Några påpekade att det finns många gästplatser på flera olika ställen i Dalarö. Andra framhöll att dessa inte hittas av båtfolket. Säsongen för gästbåtar är mycket kort, kanske sex veckor. Två veckor i juli hade det behövts 20 ytterligare gästplatser enligt uppgift från turistbyrån. *”Många som kommer från Sandhamn eller någonstans, de drar bara förbi Dalarö ner mot Utö. Man ser det inte som ett naturligt ställe att stanna på tyvärr.”* Flera undrade också över hur biltrafiken och parkering i anslutning till en småbåtshamn skulle lösas.

Någon tyckte att parken är alldeles för ödslig och att den borde utvecklas på något sätt. Strandesplanaden ser risig ut. Parkens tillfälliga scenanordning är ful, tycker många deltagare. Någon påpekade att det stod fula sopkärl i parken.

Förslag till förbättringar

Flera påpekade att Fiskarhamnen har en stor potential att bli populär gästhamn med sitt geografiska läge. Några deltagare uttryckte sitt stöd för småbåtshamnsförslaget. Man kan åstadkomma mycket bara genom att disponera om hamnen. *"Hela den anläggningen skulle man göra till en vacker hamn. Den behöver ju inte vara anskrämligt stor, men det är ett fantastiskt hamnläge. Den används inte mycket av gäster för det är inte bra att ligga där när det blåser så guppar det hela tiden. Det måste göras något åt hamnanläggningen om man ska kunna vara gäst där. Gästhamnen används bara 4-6 veckor om året, resten av året ska den användas av öbefolkningen. Under sommarveckorna när gästhamnen är maxad är yrkestrafiken också lediga, så det borde gå att saxa användningen av hamnen. Bryggan borde byggas ut så att Briggen kunde ligga där och ha sin hemmahamn". "Utän att göra en stor marina kan man göra mycket åt Fiskarhamnen".* De som bor permanent i Dalarö borde få en båtplats i hamnen tyckte en deltagare.

Det gamla varmbadhuset som fanns tidigare i Fiskarhamnen är det flera personer som önskar tillbaka, med en annan användning. Ett nytt varmbadhus kunde husera gästhamnsfunktioner, alternativt en servering. Lite bodar skulle kanske kunna byggas tyckte någon. En annan person påpekade att om man bygger badhus och bodar så kommer man tappa kontakten med vattnet.

Strandpromenaden borde förlängas med en brygga i strandkanten längs hela Fiskarhamnen, så att man får tillgång till vattnet. Möjligheter att sitta på bryggan vore fint. Bryggorna borde vara inbjudande och lätt tillgängliga, så att man kan komma ut på bryggorna och titta på båtarna.

Den bilparkering som finns i Fiskarhamnen var det flera som vill få bort. Samtidigt behövs det parkering ifall någon verksamhet ska finnas där. Om man ska ha mer rörelse i Fiskarhamnen får man fundera på hur trafiken ska ledas.

En deltagare önskade sig en badplats längst in i hamnen. Det finns en, men den borde öppnas upp.

Tullhusparken sluttar, den borde planas ut så att rullstolar kan komma in vid scenframträdanden. Några skolbarn föreslog en skejtpark.

Plats 4 Strand hotells terrass

Positiva synpunkter

Det är en fantastisk utsikt därifrån, man ser vattnet åt alla håll. Vackert grannhus (Spegels udde) och en vacker gammal lönn. *"Spegels udde är en pärla." "Ett fantastiskt läge, Dalarös bästa, en fantastisk utsikt, fiskarhamnen och färjeläget och backen upp. Det här måste gå att göra någonting av."*

Berget ger en viss avskildhet som är fin.

Skolbarnen kommenterade hotellets restaurang, som man såg in i från terrassen. De tyckte att det såg riktigt fint ut där inne och att huset bara behövde målas på utsidan. Några av de vuxna deltagarna kommenterade också restaurangens trevliga interiör.

"Bostäder behövs, annars dör samhället ut. Jag ser positivt på att de här arkitekterna kommer med förslag. Vi behöver inte måla fan på väggen i förväg." "När jag stod där och tittade kan jag mycket väl tänka mig att det kan bli fina hus om man bygger i etapper. Man fick en lite annan vinkel på allting."

Negativa synpunkter

Tomten är trång och grannhuset ligger väldigt nära med risk för störningar. Huset skärmar av den vida utsikten. En stor lönn står i tomtränsen och skymmer utsikten, det behöver ansas. Någon föreslog att det skulle tas bort.

Flera kommenterade utbyggnaderna i anslutning till Strand hotell. Man tyckte att det ser trist och ovårdat ut, byggnaderna längs kajen, Paradiset och byggnaderna längs Odinsvägen. *"Bebyggelsen på tomten är speciell och lite konstig liksom. Det är rörigt och svårt att förstå." "Det som ligger ner mot sjön kan bara bli bättre."*

Bullerproblem från yrkestrafiken och färjan diskuterades. Några närboende upplevde inte bullret särskilt störande.

"Nu är bageriet till salu. Till slut finns ingenting här och det kommer inte en själ hit. Vi behöver en restaurang, vi behöver en bra krögare och vi behöver parkeringsplatser."

"Hur ska man se till att folk kommer åt utsikten i framtiden om det blir en bostadsrättsförening? Det kommer att vara stängt för alla utom dom som bor där."

"Tiden talar emot Dalarö och hotell. Bröllop är Strands affär numera. Det kanske inte räcker för att det ska gå runt."

Förslag till förbättringar

Dalaröborna var mycket engagerade i frågan om hur nytilkommande hus skulle utformas. Över lag önskar man sig traditionell "Dalaröbebyggelse". *"Temat för den här tomten ska vara att det ska passa in och inte sticka ut. Man får väl ha ett garage under Strand."* *"Man ska försöka få bort alla småbyggnader runt om och inte bygga för högt, utan anpassat till befintlig bebyggelse. Hoppas att kommunen tar sitt ansvar när det gäller hur husen ser ut."* *"Inga femvånings betonghus, det vill vi inte ha."* *"Jag ser gärna att man återknyter till den gamla arkitekturen."* *"Man ska riva annexet där nere, ta bort några träd, så att man får fri utsikt. Bygg inte för höga hus."*

Flera deltagare föreslog att Spegels udde skulle vara ett bra alternativ för en restaurang med fin utsikt. Några önskade att Spegels udde skulle ingå i detaljplanen.

Restaurangfrågan var något som många diskuterade. *"Det är bra som det är, man kan riva det och bygga ett nytt hotell och restaurang."* *"Här ska vara restaurang, bostäder får inte konkurrera ut detta."* Andra tyckte att det inte ska vara restaurang här i anslutning till nya bostäder. En restaurang tar mycket yta i anspråk. Det finns flera restauranger i Dalarö längs Odinsvägen. *"Vi har 6-7 restauranger här och de går knappt runt någon av dem. Alla pratar om restaurang, jag fattar inte det riktigt."*

Ett par personer hoppades att den nya bebyggelsen skulle innebära parkmark på tomten och ett möjligt gångstråk tvärs över tomten, så som det var för länge sedan. *"Det ska vara tillgängligt alltså, inte en gated community."*

Vissa deltagare ville diskutera exploateringsgraden på tomten, hur många lägenheter rör det sig om? Planerarna hänvisade till den fortsatta planprocessen som inleds med parallella skissuppslag. Hur många lägenheter det blir kommer att avgöras när Veidekke fått in förslagen, när man kan bedöma dem. Detta ska också vägas samman med övriga utredningar i samband med planen. Möjligheten att anordna parkeringsplatser för de boende kommer att begränsa antalet lägenheter. Parkering för bostäderna måste inrymmas på tomten.

Plats 5 Odinsvägen vid klockstapelns

Positiva synpunkter

”Det är jättefint där och man har en underbar utsikt ner mot vattnet.” ”Man känner att man står i en kulturhistoriskt intressant miljö. Tittar man upp mot byn då ser man Tullhuset och en del äldre hus runt omkring.” ”Kyrkans hus, församlingshemmet mittemot, det är ett fint hus också.”

Klockstapelns är mycket fin och genuin, från 1700-talet. Den måste respekteras vid nybyggande. Den ringer två gånger om dagen klockan 8 på morgonen och klockan 18 på kvällen. Klockstapelns är vacker och den bör få sticka upp.

Det går en liten gångstig upp mot klockstapelns med en gammal grind till Strandtomten. Deltagarna funderade kring dess ursprung.

”Det blir en utmaning för arkitekterna att bevara den miljön som finns!”

Negativa synpunkter

Alla deltagare var oroliga över trafiken på Odinsvägen. Skolbarnen var särskilt oroade. De upplever en stor utsatthet och att bilisterna är hänsynslösa. De önskade sig också flera övergångsställen. *”Det är mycket trafik, men ingenstans att köra bilar. Det är en trång och skarp kurva och det ska få plats parkering och bussar och lastbilar.” ”När Vägverket gjorde de där ’trottoarerna’ för några år sedan, har det bara blivit värre. De används som parkeringsplatser. Nu trängs man ännu mer med busstrafiken.” ”Förr kunde man gå på vägen, nu får man hoppa undan för bilarna. Vi ska inte skapa miljöer där vi drar in ytterligare bilar i ett sånt här samhälle”*

Kyrkan är en central punkt med mycket aktiviteter. Många kommer i bil och behöver ställa bilen någonstans. Det blir långt att gå för långväga finkladda begravnings-, dop- och bröllopgäster, om man ställt bilen vid Askfatshamnen eller infartsparkeringen. *”Alla som går på en begravning är inte unga och friska. De måste kunna ställa en bil i närheten.”* Skolbarnen påpekade att vid skolavslutningarna är det jättemycket bilar, och de får inte plats.

Paradiset syns i änden av Odinsvägen och många kommenterade att det ser fult och ovårdat ut. Hotellet visar upp sin baksida mot Odinsvägen och kyrkan. *”Det ser för djäkligt ut med hotellets baksida och den förfärliga parkeringsplatsen.”*

Förslag till förbättringar

Man måste ta hänsyn både till kyrkan och klockstapeln när ny bebyggelse planeras. Klockstapelns närmiljö får inte tappa sin karaktär med klockstapeln som en tydlig solitär. Den måste stå fritt. Det är den känsligaste platsen på hela Dalarö. Klockstapeln borde belysas kvällstid även från havssidan, så den syns. Kyrkan borde göra något åt den gamla affären, den ser ruffig ut.

”Det skulle tillföra väldigt mycket med en bebyggelse som ramade in det här i stället för att vända sig bort från det.”

Det behövs en trafiköversyn över hela Dalarö, något måste göras åt trafiksituationen.

Avslutningsvis en kommentar:

Vid den mest kritiska diskussionen, vid en av gåturerna, var det ett par deltagare som reagerade på övriga deltagares negativa attityd: *”Nu finns det en möjlighet att det hela ska bli mycket bättre. Den här hotelltomten kan man faktiskt göra något bra av och där har kommunen ganska mycket inflytande över hur det kommer att se ut. Jättebra, och sedan kan man snygga till Fiskehamnen och parkeringsplatsen. Det här är det bästa som har hänt på 50 år! En möjlighet, jag tycker inte att vi ska se det här som en förfärlig konspiration som många ger uttryck för, utan som en möjlighet. Jag tycker att det är lyckligt. Jag litar på att ni i kommunen fixar det här.”* *”Jag håller helt med dig. Så ska det låta!”*

